

Такая з'ява больш характэрна для беларускіх казак. Магчыма паўтарэнне адной і той жа канструкцыі, або спалучэнне розных яе мадыфікацый: «*Не хачу, не хачу*: здрадзілі вы майго мужа, здрадзіце вы і мяне!» (ЧК2, 114); «*Не можне, паночку...* бо сапсуецца. *Не можне казаць*, пакуль пан не разлічыць мяне!» (СБК, 221).

У рэпліку адмовы могуць уваходзіць розныя канструкцыі: «— На другі срок *астацца*, то не *магу і грошай не хачу*» (ЧК2, 112); «— Сабяры нас, дзевушка. — *Не буду сабіраць. Вы мне не нада*» (ЧК2, 228); «— Дзевушка, падой мяне. — *Не хачу, не буду*, мае рукі баляць!» (ЧК2, 228).

Магчыма ўжыванне двух і больш адмоўяў у адной рэпліцы: рус. «...не іскупацца ли нам здесь?» — «*Нет, нет, не хочу!*» (А2, 325); бел. «— *Не, не...*скрыначкі не *адда*м табе» (ЧК1, 248); «— *Не, паночак, не!* Едзьце вы сабе на бок, — *мне не можна!*» (СБК, 155).

Пры выражэнні адмовы выкарыстоўваецца, як правіла, адзін з дадатковых моўных сродкаў, якія павышаюць ілакутыўную сілу выказвання. Адбор іх праводзіцца з улікам умоў канкрэтнай сітуацыі і эмацыянальна-псіхалагічнага фактару. Аднак магчыма спалучэнне некалькіх з пералічаных вышэй фактараў у адным моўным акце. Такія выказванні перадаюць павышаную эмацыянальнасць, экспрэсіўнасць, уласцівую гутарковай мове казак. Напрыклад: рус. «Ах ты, чудо-юдо обжорливое! Я сам в сутки ем по одной уточке, а ты чего захотел! Не дам тебе ни единой!» (А1, 394); «Нет, цапля, мне тебя не надо! Не хочу жениться, не беру тебя замуж. Убирайся!» (А1, 103); бел. «— Што ты? — кажыць. — Барані божа, куды я паеду?.. Я, — кажыць, — ні за што не паеду, барані божа!» (ЧК1, 421); «Не хачу я ні злата, ні серабра, не аддам я яе ні за што!» (ЧК2, 545).

Кожны з разгледжаных спосабаў выражэння адмовы, маючы свае асаблівасці функцыянавання, выкарыстоўваецца ў той ці іншай моўнай сітуацыі, што не азначае, аднак, жорсткай замацаванасці яго за канкрэтнай сітуацыяй. Як правіла, камунікатыўны намер перадаецца гаворачым па-рознаму ў залежнасці ад абставін зносін, ад узаемаадносін з суб'ектамі, ад псіхалагічнага становішча ў час моўнага акту. Разам з тым тая ці іншая формула ў залежнасці ад кантэкста ўжывання набывае розныя сэнсавыя і стылістычныя адценні, што абумоўлівае магчымасць яе скарыстоўвання ў розных камунікатыўных сітуацыях.

¹ Умоўныя скарачэнні цытуемых выданняў (лічба пасля коскі абазначае нумар старонкі ў тэксце):

А1 — Народные русские сказки А. Н. Афанасьева: В 3 т. М., 1957. Т. 1.

А2 — Т. 2; А3 — Т. 3.

КЖ — Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі. Мн., 1971.

ЧК1 — Чарадзейныя казкі. Мн., 1973. Ч. 1.

ЧК2 — Чарадзейныя казкі. Мн., 1978. Ч. 2.

СБК — Сацыяльна-бытавыя казкі. Мн., 1976.

А. К. СЫЧОВА

СТРУКТУРНА-СЕМАНТЫЧНАЕ РАЗГОРТВАННЕ АФАРЫЗМА Ў СКЛАДАНАЕ ВЫКАЗВАННЕ (на матэрыяле беларускай і рускай баск)

Байка як сатырычны жанр мае ярка выяўленую прагматычную накіраванасць. Ядром байкі з'яўляецца аўтарскі афарызм ці маральная сентэнцыя. Уздзеянне афарызма на чытачоў узмацняецца пры яго разгортванні ў складанае выказванне.

У тэксце байкавай «маралі» афарызм бывае прадстаўленым у двух ці болей варыянтах, якія часам страчваюць адметнасці сваёй семантыкі і зліваюцца ў адно абагуленае выказванне. Інакш кажучы, варыянты афарызма выступаюць у выглядзе цэльнай семантычнай адзінкі. Параўнайце: /а/ *Не трэба носамі фанабэрыста круціць*, /б/ *Бо хто перабірае — Той можа усё згубіць* (Валасевіч. Чапля); /а/ *Кто самолюбием чрез меру поражен, Тот мил себе и тем, чем он другим смеешон*; /б/ *И часто тем ему случается хвалиться, Чего бы должен он стыдиться* (Крылов. Апеллес и Осленок)¹.

Ад структурна-семантичнага разгортвання афарызма трэба адрозніваць ужыванне ў адным тэксце дзвюх або больш самастойных сентэнцый (якія з'яўляюцца рознымі выказваннямі). Напрыклад: /а/ *Ці ж задаволіш талаку?* /б/ *Ці ж ад сябе дзяўбе матыка?* /в/ *Ці ж не свая рука ўладыка?* /г/ *Ці ж дужацца з асілкам слабаку?* (Валасевіч. Мядзведзева дзяльба).

Паміж варыянтамі афарызма можна вылучыць наступныя тыпы адносінаў: 1) уключэнне, 2) тоеснасць, 3) проціпастаўленне-тоеснасць, 4) проціпастаўленне-супярэчнасць.

Пры адносінах тыпу ўключэнне² адна з дзвюх фармулёвак афарыстычнага выказвання больш канкрэтная (разгорнутая), чым другая. Уключэнне пададзена дзвюма сваімі разнавіднасцямі: звужэннем (пераходам ад больш агульнага да больш канкрэтнага выказвання) і пашырэннем (пераходам ад больш канкрэтнага, прыватнага да абагульненага выказвання).

Пры звужэнні, канкрэтызацыі сэнсу выказвання можа быць пастаўлена пытанне: «а іменна?». Аб'яднанне афарызмаў звычайна з'яўляецца бяззлучнікавым, але паміж імі могуць быць экспліцыраваны словы гэта значыць, іначай. Параўнайце: /а/ *Прыродай кожнаму прызначана сваё* — (іначай — А. С.) /б/ *Ільвом не стане сын сабачы* (Валасевіч. Сабачы сын); /а/ *О как полезны нам искусства и науки!* (а іменна — А. С.), /б/ *Счастлив, кто в юности к занятиям привык: И в самой старости не чувствует он скуки* (Измайлов. Горлица и Малиновка).

Звужэнне, канкрэтызацыя сэнсу выказвання часта звязана з пашырэннем аб'ёму апошняга, напрыклад: /а/ *Так часто человек в расчетах слеп и глуп,* /б/ *За счастьем, кажется, ты по пятам несёшься: А как на деле с ним сочтешься — Попался, как ворона в суп!* (Крылов. Ворона и Курица). Афарызм /а/ — больш агульны, афарызм /б/ — больш канкрэtnы.

Да звужэння могуць падключацца адносіны тыпу абгрунтаванне — вывад; магчыма падстаноўка чытачом паміж выказваннямі злучніка таму што (так как), напрыклад: /а/ *Ад прагнасці добра ты не чакай* (таму што — А. С.), /б/ *Мутнеюць розум ад яе і вочы...* (Валасевіч.

Напільнік і Ліса); /а/ *С разбором выбирай друзей* (так как — А. С.); /б/ *Когда корысть себя личиной дружбы кроет, — Она тебе лишь яму роет* (Крылов. Роща и Огонь). Адносіны звужэння могуць быць выражаны як прычынна-выніковая сувязь праз фармальнае ўвядзенне злучніка таму (поэтому): /а/ *Карысьць ад кнігаў не ідзе* (таму — А. С.), /б/ *Данамажы ў бядзе!* (Корбан. Вазак і Хлопцы); /а/ *Весьма похвально поступает, Кто бедным полагает,* /б/ *И* (поэтому — А. С.) *лучше самому хоть с нуждою прожить, Чтоб бедным уделить* (Хемницер. Благодарение).

Пры пашырэнні у байкавым афарызме на першы план выходзяць альбо адносіны абгрунтавання-вываду, альбо прычынна-выніковыя адносіны. Пры гэтым першы афарызм больш канкрэtnы, другі змяшчае абагульненне. Першы тып адносінаў выяўляецца падстаноўкай злучніка таму што (так что). Параўнайце: /а/ *Лічыцца добрай рэч не можа, Калі знадворны выгляд у яе Такі, што увесь настрой псуе,* — (таму што — А. С.) /б/ *Яна павінна быць прыгожай* (Корбан. Якасць і Прыгажосць.); /а/ *На что сокровища скупой весь век собирает? Ни для себя, ни для других!* (так что — А. С.) /б/ *Несносна жизнь и смерть скупых* (Измайлов. Умирающая Собака).

Прычынна-выніковыя адносіны таксама можна выявіць падстаноўкай злучніка таму што (так что), але ў гэтым выпадку першае выказванне змяшчае вынік, а другое — прычыну. Параўнайце: /а/ *Свабоднай птушцы ў клетцы не пецца,* (таму што — А. С.) /б/ *для шчасця трэба воля ! прасця!* (Валасевіч. Сіняя Птушка); /а/ *Детям только зла родители желают, Когда лишь им одно богатство оставляют:* (так что — А. С.) /б/ *Богатство пагуба и вред Тому, в ком воспитанья нет* (Хемницер. Барон).

Найбольш дакладна супадаюць па сэнсу афарызмы з адносінамі тоеснасці³: адна і тая ж заканамернасць фармулюецца двойчы. Вары-

янтэ з'яўляюцца эквівалентнымі па зместу, дубліруюць адзін аднаго. Варыянты могуць адрознівацца вобразнасцю, эмацыянальнасцю. Напрыклад: /а/ *Хто ласы несумленна жыць — Абаязкова кары не пазбыцца...* /б/ *Колькі вяровацы ні віцца, А кончыку заўсёды быць!* (Валасевіч. Агульны Інтэрэс). Афарызмы /а/ і /б/ тоесныя, выражаюць адзіную думку: «Расплата непазбежна». /а/ *На што і труса меч?* /б/ *Злой жэнішчыне прыяцтва?* /в/ *На што глупцу і честь, і слава, і богацтва?* (Беніцкі. Пётух і Алмаз). Выражана агульная думка: «Чалавеку не патрэбна тое, што ён не можа выкарыстаць». Абагульняльная думка ў разгледжаных выпадках не эксплікавана. Пры эксплікацыі абагульняльнай думкі атрымліваецца больш дакладная канструкцыя, дзе варыянты з адносінамі тоеснасці аб'ядноўваюцца ў блок і канкрэтызуюць абагульняльную думку (адносіны ўключэнне-злучэнне). Параўнайце: /а/ *Когда не хочеш быць смешон, держися звания, в котором ты рожден;* /б/ *Простолюдин со званием не родится;* /в/ *И если карлой сотворен, То в великаны не тянися, А помни свой ты чаще рост* (Крылов. Ворона.). Афарызм /а/ выражае абагульняльную думку, афарызмы /б/ і /в/ раскрываюць гэтую думку, знаходзячыся ў адносінах тоеснасці, раўназначнасці. Паміж афарызмамі /б/ і /в/ ствараюцца адносіны экваніміі, якія знаходзяцца на адной ступені абагульнення пры агульным гіпероніме — афарызме /а/. Патрэбна адзначыць, што шэраг афарызмаў-экванімаў дапускае неабмежаваную колькасць членаў, якія раскрываюць змест афарызма-гіпероніма.

Адносіны тыпу проціпастаўленне-тоеснасць прадугледжваюць, што адна і тая ж заканамернасць фармулюецца ў розных умовах; тоеснасць праяўляецца ў зваротным характары вынікаў пры супрацьлеглых умовах. Кожны з варыянтаў мае пэўнае змястоўнае прырашчэнне, якое адсутнічае ў «дублёра». Супраціўныя адносіны афармляюцца злучнікамі *а*, *але* (*но*). Сярод лексічных сродкаў патрэбна адзначыць кантэкстуальныя антонімы тыпу: адзін — другі, свой — другі, асыплецца і звяне — квітнее; мудрец — злодей, перенимать с умом — без ума перенимать. Напрыклад: /а/ *Патрэбен — называюць і брат, таварыш і дружбак;* /б/ *Патрэба мінавала — Ну і сяброў не стала...* (Валасевіч. Конь і Мех); /а/ *В ком есть и совесть и закон, Тот не украдет, не обманет, В какой бы нужде ни был он;* /б/ *А вору дай хоть миллион — Он воровать не перестанет* (Крылов. Крестьянин и Лисица).

Супастаўленне супрацьлеглых вынікаў можа суправаджацца антанімічнай ацэнкай (знакі + (плюс) і – (мінус)): вылучаецца лепшы варыянт — узор для пераймання. Напрыклад: /а/ *Мудрец спокойны, поуны, моцы, Глубоки, не шумишь дарма (+).* /б/ *А ў балабона хоць і шмат эмоцый, Але карысці ад яго няма (-)* (Валасевіч. Дзве Ракі); /а/ *Когда перенимать с умом, тогда не чудо И пользу от того сыскать (+);* /б/ *А без ума перенимать, И боже сохрани, как худо! (-)* (Крылов. Обезьяны).

Адносіны проціпастаўлення-тоеснасці могуць суправаджацца ўзмацненнем умовы рэалізацыі заканамернасці, што, у сваю чаргу, вядзе да ўзмацнення выніку. Параўнайце: /а/ *Где сборы, Там и воры; И дело это таково;* /б/ *Чем больше сборщиков, тем больше воровство* (Хемницер. Побор Львиный); /а/ *Все кажется в другом ошибкой нам.* /б/ *А примешься за дело сам, Так напроказишь вдвое хуже* (Крылов. Обоз).

У семантыка-сітаксічнай канструкцыі проціпастаўлення-тоеснасці абагульненая думка можа атрымаць эксплікацыю. Параўнайце: /а/ *Зарука поспеку — старанне.* /б/ *Гультайством талант не убивай,* /в/ *Вучобай талант развивай* (Валасевіч. Лявон-Скряпач); /а/ *Мы ближнего нимало не щадили.* /б/ *В других пороки замечаем, Других браним, пересмеваем —* /в/ *А на себя не поглядили* (Ізмайлов. Два Красавца). Варыянт /а/ з'яўляецца гіперонімам у адносінах да варыянтаў /б/ і /в/. Варыянты /б/ і /в/ канкрэтызуюць варыянт /а/, адносіны паміж варыянтамі /б/ і /в/ — тыпу проціпастаўленне-тоеснасць. Рад афарызмаў-экванімаў адносіцца да закрытых, таму што пара афарызмаў вычэрпвае прастору заснавання. Да разгледжаных адносінаў можа дадавацца ацэнчанасць. Параўнайце: /а/ *Не выхваляйся, дзеўчына, красою, Будзь сціплай, добрую душой;* /б/ *Бо прыгажосць асыплецца і звяне,* /в/ *А з шчырай дабротой — Квітнее и сейчас и каханье.* (Валасевіч. Ружа); /а/ *Наука то ж, Что нож.* /б/ *Мудрец на*

пользу нам ее употребляет, /в/ Злодей лютее умерщвляет (Бланк. Кот-проповедник).

Ёсць і другі шлях ускладнення канструкцыі з адносінамі проціпастаўлення-тоеснасці: адно з выказванняў, што знаходзяцца ў адносінах проціпастаўлення-тоеснасці, у сваю чаргу, утварае варыянт, адносіны паміж гэтым выказваннем і яго варыянтам тыпу тоеснасць. Параўнайце: /а/ *Поколе совесть в нас чиста, То правда нам мила и правда нам свята, Её и слушают и принимают*; /б/ *Но только стал Кривить душой, То правду дале от ушей*. /в/ *И всякий, как дитя, чесать волос не хочет, Когда их склочет* (Крылов. Гребень). Афарызмы /б/ і /в/ уступаюць у адносіны тоеснасці і ўтвараюць блок, гэты блок і афарызм /а/ знаходзяцца ў адносінах проціпастаўлення-тоеснасці.

Трэці шлях ускладнення семантыка-сінтаксічнай канструкцыі афарызма з адносінамі проціпастаўлення-тоеснасці — канкрэтызацыя аднаго з яго варыянтаў, як правіла, правага. Напрыклад: /а/ *Хто з хлебом-соллю к нам — той будзе госцем*, /б/ *Хто з мечам і агнем — наложа галавой...* /в/ *Ад войска застануца толькі косці, Ад генералаў толькі гной* (Валасевіч. Гісторыя і Дзядзька Сэм); /а/ *Кто про дела кричит всем буз умолку, В том, верно, мало толку*, /б/ *Кто делов истинно, — тих часто на словах*. /в/ *Великий человек лишь громок на делах. И думает он часто думу Без шума* (Крылов. Две Бочки). Афарызмы /б/ і /в/ аб'ядноўваюцца ў блок на падставе адносін уключэння (звужэння), гэты блок уступае з афарызмам /а/ ў адносіны проціпастаўлення-тоеснасці.

Яшчэ адзін тып адносін паміж афарызмамі — проціпастаўленне-супярэчнасць. Пры гэтым тыпе адносін другі варыянт афарыстычнага выказвання ўдакладняе ці абвяргае першы варыянт. Адпаведна вылучаюцца два віды проціпастаўлення-супярэчнасці: проціпастаўленне-абмежаванне і проціпастаўленне-абвяржэнне.

Тып адносін проціпастаўленне-абмежаванне прадугледжвае, што другі афарызм змяшчае пэўнае пярэчанне, удакладненне, папраўку, некаторыя агаворкі. Паколькі другі афарызм удакладняе змест першага (яго пазнавальную ўстаноўку), пазнавальная накіраванасць абодвух афарызмаў з'яўляецца нераўнамернай. Камунікатыўна вядучым з'яўляецца другое выказванне: яно выражае галоўную думку ў злучэнні з першым як зыходным этапам развіцця думкі.

Адносіны паміж такімі афарызмамі супраціўна-уступальныя, другі афарызм уключае злучнік але (но). Першы афарызм не адпавядае канчатковай аўтарскай устаноўцы і можа разглядацца як афарызм умоўна (яго пры гэтым нельга лічыць аўтарскім). Напрыклад: /а/ *Цытаты для даклада — соль*; /б/ *Але, калі праўдзівым быць, — Дык лёгка й тут перасаліць* (Валасевіч. Цытаты); /а/ *В породе и в чинах высота хороша*; /б/ *Но что в ней прибыли, когда низка душа?* (Крылов. Осел).

Пры адносінах тыпу проціпастаўленне-абвяржэнне аўтар абвяргае першы афарызм; адпаведным аўтарскай устаноўцы з'яўляецца толькі другі афарызм. Як варыянты гэтыя афарызмы можна разглядаць толькі умоўна. Параўнайце: *Хадзіла колісь прымаўка такая*: /а/ *Заўжды выдатны майстар н'е. А я скажу, сябры мае*: /б/ *Дзе н'яства, там майстэрства не бывае* (Корбан. Залатыя Рукі). Проціпастаўленне-абвяржэнне можа выражаць супярэчнасць паміж самаацэнкай аб'екта крытыкі і рэальным становішчам, менавіта сутыкненне двух афарызмаў і дазваляе аўтару выкрыць аб'ект крытыкі. Напрыклад: /а/ *Павага толькі з тым гатова знацца, Хто умее плённай працай Дабівацца Узлёту, дасягненняў, росту*; /б/ *А іншы думае парой, што ўсё на свеце дужа проста: Пагаўкаў — і герой* (Корбан. Балонка і павага); /а/ *Так думает иной Затейник, Что он в подсолнечной гремит*; /б/ *А он дивит свой только муравейник* (Крылов. Муравей).

У разгледжаных прыкладах першы і другі афарызмы роўныя па аб'ёму і ступені абстракцыі. У байкавай «маралі» распаўсюджаны і другі тып, дзе першы афарызм больш канкрэтны і пераважае другі па аб'ёму: /а/ *Значок пачэпняць блазнюку, Ён кірпу ўгору задзірае і сябру ўжо не падае*

руку... /б/ *Бразготка блазну розуму не прыбаўляе* (Валасевіч. Фанабэрысты Пёс). Такія адносіны набываюць адценне ўключэння-пашырэння.

Варыянты афарызма адрозніваюцца ступенню канкрэтнасці зместу, яго ёмістасцю, эмацыянальнасцю, выразнасцю. Яны звычайна нераўнацэнныя па акцэнтнай вылучанасці (камунікатыўнай каштоўнасці). Такім чынам, семантыка-структурнае разгортванне афарызма ў складанае выказванне не з'яўляецца яго фармальным перабудаваннем, а стварае рознаякасныя па зместу выслоўі.

Варыянты афарызма ўтвараюць у тэксце байкавай «маралі» пэўную іерархію па ступені абагульнення. Афарызмы з адносінамі тоеснасці або проціпастаўлення-тоеснасці ўтвараюць сярэднюю ступень абагульнення. Адносіны ўключэння ствараюць магчымасць пераходу на вышэйшую (пры пашырэнні) альбо ніжэйшую (пры звужэнні) ступень абагульнення. Звычайна ў тэксце байкавай «маралі» прадстаўлены афарызмы не больш як трох ступеней абагульнення.

Змястоўная ўзаемадапаўняльнасць афарызмаў звязвае іх у адзінае цэлае (асабліва ў сувязі з сінсемантыяй), так што адзін ад аднаго для самастойнага ўжывання можа быць аддзелены з цяжкасцю. Ніводзін з іх не з'яўляецца «лішнім»: кожны афарызм з'яўляецца самацэннай адліўкай думкі з пэўнай мэтаўстаноўкай. Камунікатыўнае дамініраванне аднаго над другім праяўляецца не абсалютна, а ў складзе канкрэтнага байкавага кантэксту.

¹ Тут і далей афарызмы цытуюцца па выданнях: В а л а с е в і ч Э. Вершы і байкі. Мн., 1954; Е н ж а. Кругавая парука. Мн., 1979; Е н ж а. Бегемот і іншыя. Мн., 1982; Е н ж а. Лірыка і сатыра. Выбранае. Мн., 1988; К о р б а н У. Байкі. Мн., 1953; Е н ж а. Шклянка чаю. Выбранае. Мн., 1970; Е н ж а. Гумар і сатыра. Мн., 1976; К р ы л о в И. А. Сочинения. Т. 2. Басни. Стихотворения. Пьесы. М., 1969; Русская басня XVIII—XIX веков. Л., 1977; Х е м н и ц е р И. И. Полное собрание стихотворений. М., Л., 1963.

² Гл.: Г а к В. Г. // Синтаксис текста. М., 1979. С. 96.

³ Там жа. С. 94.

МІХАЛ САЕВІЧ (ПОЛЬШЧА)

УЯЎЛЕННЕ «МАЛОЙ РАДЗІМЫ» Ў БЕЛАРУСКАМОЎНЫХ ВЯСКОВЫХ СУПОЛЬНАСЦЯХ НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

Яшчэ нядаўна панаваў погляд, што малыя народы, а яшчэ хутчэй этнічныя групы асуджаны на культурнае вынішчэнне альбо асіміляцыю большымі нацыянальнымі супольнасцямі¹. Датычыла гэта таксама і беларускай меншасці ў Польшчы, лакалізаванай на тэрыторыі Беласточчыны. Звярталася ўвага, што там азначыўся выразны заняпад цікавасці да дзейнасці Беларускага грамадска-культурнага таварыства і да мастацкай творчасці, прапагандаванай гэтым таварыствам. Катастрафічна зменшылася колькасць дзяцей і моладзі ў беларускамоўных школах. Узраслі міграцыя беларускага насельніцтва ў гарады і няўхільная паланізацыя яго ў новым асяроддзі.

Тым часам у апошнія гады на здзіўленне сацыёлагаў назіраем з'яву цалкам адваротную. Адною з многіх прычын, якія ў значнай ступені маглі паўплываць на прыпыненне асіміляцыйных працэсаў у праваслаўных супольнасцях на Беласточчыне, было ўтварэнне і дзейнасць «Салідарнасці», а пасля пераход улады да колішняй апазіцыі. З аднаго боку, гэта актывізавала досыць пасіўную раней беларускую меншасць на Беласточчыне, а з другога боку, нарадзіла боязь, ці не створыць пагрозу іх інтарэсам выразнае ўзрастанне нацыянальных і клерыкальных настрояў сярод польскай большасці.

Прыметна дамінавалі, аднак, на ўсходзе Беласточчыны пазіцыі плюралістычныя. Прыхільнікі такога ўкладу адносінаў з большасцю імкнуліся да захавання ўласнай культуры і тоеснасці ў межах шырэйшай грамадскай сістэмы, лабудаванай на прынцыпах талеранцыі і роўнасці шансаў.

Вялікую групу ўтваралі прыхільнікі асіміляцыі. Тут пераважалі ў асноўным жыхары гарадоў, у тым ліку і Беластока. Яны згодныя былі пазбыцца ўласнай тоеснасці, зліцца з дамінуючай групай і ўтварыць гамагеннае грамадства.